

Ruh sağlığını güçlendirmek mümkün mü?

Hastalık başlamadan korumanın bilimsel temelleri.

Kaydır → 13 Slayt

8 kanıta dayalı koruyucu faktör

Bekleme. Önle.

Ruhsal bozukluk başladıktan sonra tedavi etmek geç olabilir. Birikim yıllar önce başlar.

%33

Mevcut tedaviler

ruhsal bozuklukların yarattığı küresel hastalık yükünün ancak yaklaşık üçte birini ele alabiliyor.

Önleme, ruh sağlığında eksik halkadır.

Yaşam tarzı + erken müdahale, hastalık riskini gerçekten azaltabilir.

Riskin biriktiği yıllar boyunca, *birikme hızını yavaşlatmak.*

Önleyici psikiyatri, tek bir küçük etkili risk faktörünün ömür boyu birikiminin ruhsal bozukluğa yol açtığı modelle çalışır. Üç katmanı vardır:

EVRENSEL

(Universal)

Tüm toplum hedeflenir. Yaşam tarzı, eğitim, çevre koşulları — risk dağılımını topluca aşağı çeker.

SEÇİLİ

(Selective)

Risk grupları hedeflenir. Aile öyküsü, travma deneyimi, kronik hastalık. Risk taşıyanları erken yakalar.

İŞARETLİ

(Indicated)

Erken belirti gösterenler. Subklinik düzeyde semptomu olan kişide tablo tam oluşmadan önce müdahale.

1

KORUYUCU FAKTÖR 1 · FİZİKSEL AKTİVİTE

Hareket, ilaçtır.

%23

daha düşük depresyon riski

Daha yüksek fiziksel aktivite düzeyi olan kişilerde depresyon riski %23 (OR 0.77), anksiyete riski %29 (OR 0.71) daha düşük.

Uygulama

- **Haftada 150 dakika orta yoğunluk** — hızlı yürüyüş yeterli.
- **Düşük-orta yoğunluk** yüksek yoğunluk kadar koruyucu.
- **Yürüyüş, yoga, kuvvet antrenmanı** — hepsi etkili.
- **Sürdürebileceğin tür** sürdüremediğinden iyidir.

Rahmati et al., *Neurosci Biobehav Rev*, 2024 · Singh et al., *Br J Sports Med*, 2023 · Noetel et al., *BMJ*, 2024

Uyku düzeni, *süreden kadar önemli.*

g = -0.53

uykuyu iyileştirmek

Genel ruh sağlığında orta etki büyüklüğü (65 RCT, N=8,608).

Scott et al., 2021

%38

daha düşük depresyon

Düzensiz uyuyanlara göre düzenli uyku, 7.5 yıllık takipte.

Li et al., 2025

Yetişkin için 7–9 saat · Her gün benzer saatte yat ve kalk · *Düzenlilik önce, süre sonra*

3

KORUYUCU FAKTÖR 3 · BESLENME

Tabağın, beyninle konuşur.

%33

daha düşük depresyon riski

Akdeniz tipi beslenmeye yüksek uyum gösterenlerde depresyon riski %33 daha düşük (RR 0.67, 4 longitudinal çalışma birleşimi).

Akdeniz tarzı: ne demek?

Sebze, meyve, baklagil

Balık (haftada 2 porsiyon)

Zeytinyağı, kuruyemiş

Tam tahıllar

İşlenmiş yiyecek, şeker

Kırmızı et fazlalığı

Lassale et al., Mol Psychiatry, 2018 · Yin et al., 2021 (49,261 kadın, 20 yıl takip) · Sánchez-Villegas, PREDIMED, 2013

Yalnızlık, *biyolojik bir risk faktörüdür.*

Erken ölüm riski

Sosyal izolasyon erken ölüm için bağımsız bir risk faktörüdür — sigara ve obezite ile karşılaştırılabilir düzeyde.

Depresyon ve anksiyete

Sosyal desteği yüksek bireylerde depresyon ve anksiyete bozukluğu riski belirgin olarak daha düşük (66 longitudinal çalışma).

Demans riski

Kronik yalnızlık, ileri yaşta demans riskini %26 artırıyor (umbrella meta-analiz, RR 1.26).

KORUYUCU FAKTÖR 5 · DOĞAYA TEMAS

Yeşil alan,

antidepresan değil – ama yardımcı.

3 – 30 – 300 kuralı

3 ağaç evinden görünür olsun.

30 % mahallenin ağaç örtüsü olsun.

300 m'den yakında bir park veya yeşil alan olsun.

Yeşil alan oranındaki %10'luk artış,

depresyon riskini ~%4 azaltıyor.

Mekanizma: stres azalması, fiziksel aktivite artışı, hava kalitesi, sosyal etkileşim.

Liu et al., Environ Res, 2023 · Geary et al., Lancet Planet Health, 2023 (N=2.3M, Wales) · Nieuwenhuijsen, 2022

Amaç,

bir lüks değil — koruyucu bir faktör.

500K+

katılımcı

72 cohort, 6 bölge

r = -0.32

anlam ↔ depresyon

yüksek anlam → daha az
depresif belirti

-%24

demans riski

Yüksek 'meaning'da

Anlam nasıl beslenir?

- Senin için önemli olan bir şeye katkı sun — gönüllülük, yaratım, bakım.
- Değerlerinle uyumlu küçük seçimler büyük amaçtan önemlidir.
- İlişkide, işte, hobide — anlam bir noktada değil dağılmıştır.

KORUYUCU FAKTÖR 7 · SİGARADAN UZAK

Sigara,

ruhsal hastalık için nedensel risk faktörüdür.

Mendelian randomizasyon ne diyor?

Genetik yöntemler, ilişkinin yönünü gösterir. Sigaranın depresyon ve şizofreni riskini **artırdığı yönünde güçlü kanıt** bulundu — sadece korelasyon değil.

OR 1.99

depresyon riski

OR 2.27

şizofreni riski

İyi haber:

Bırakmak, ruhsal sağlığı iyileştirir. 10+ yıl önce bırakanlarda biyolojik göstergeler hiç sigara içmeyenler düzeyine gelir.

Wootton et al., *Psychol Med*, 2019 · Firth et al., *World Psychiatry*, 2020

Pasif kaydır, *ruh halini aşağı çeker.*

1 haftalık sosyal medya detoksu (RCT, 2025)

–%24.8

depresyon

–%16.1

anksiyete

–%14.5

uykusuzluk

Tek hafta — sürdürülebilirliği belirsiz, ama sinyal güçlü.

- Pasif scroll değil aktif kullanım — arkadaşına mesaj at, kaydır değil.
- Uyumadan 1 saat önce telefon yok.
- Uygulama süresi sınırlandırması — telefonun kendi araçları yeterli.

Hepsi değil — biri yeter.

Birikim, tek değişiklikten başlar. Çok değişkenli stratejiler tek başına yapılan müdahalelerden daha etkilidir, ama önce ilk adımı atmak gerekir.

1

Hareket

Hafta 150 dk

2

Uyku

7-9 saat, düzenli

3

Beslenme

Akdeniz tarzı

4

Bağ

Haftalık temas

5

Doğa

Park, ağaç, bitki

6

Anlam

Değer + katkı

7

Sigarasız

Bırak ya da azalt

8

Ekran

Aktif > pasif

H A S T A L I K B İ R K A D E R D E Ğ İ L

Önleme, tedaviden önce gelir.

Bu sekiz faktör beyni değiştirmez — sinir sistemini daha esnek, daha dayanıklı yapar.

Makalenin tam referansları ve PDF'i:

alisanburak.com · ücretsiz indirilebilir

Profesyonel destek için: DM her zaman açık.

#Psikiyatri #ÖnleyiciPsikiyatri #RuhSağlığı #MentalSağlık #YaşamTarzı